

A KOLOZSVÁR UTCAI PIAC MEGNYITÁSÁNAK TÖRTÉNETE

ÍRTA: Rátonyi Gábor Tamás

Rákospalotán nem volt olyan hagyományos piactér, mint amilyen például az újpesti István tér vagy az angyalföldi Lehel tér. Buza Péter könyve szerint az első szabályozott piac 1887-ben nyílt, de nem egy téren, hanem a Pozsony (akkor: Vasút) utca teljes hosszában, az út két oldalán. Ebben az írásban a Kolozsvár utca legvégén már majdnem Zuglóban lévő kispiac történetének kezdetét elevenitem fel.

A település első piaci szabályrendeletét csak 1901 után hozták, ami azonban nem azt jelenti, hogy korábban nem volt piac, csak azt, hogy korábban nem, vagy nem teljeskörűen volt szabályozva. A piaci rendeletek előírták, hogy pontosan hol lehetett árusítani, mely napokon és milyen cikkeket, terményeket, jószágokat, mint ahogy azt is, hogy mekkora helypénz mellett milyen köztelezettségei voltak az árusoknak, például a takarítás, vagy a közegészségügyi előírások betartásának ügyében.

1924-ből származik egy újabb piacrendeleti kezdeményezés, s mint ebben leírták: Rákospalotán

két piac is működött, de mindkettőt el kell költöztetni. Ebből tudjuk a régi és az új helyszínt is: A Széchenyi téren lévő régi piacot a Hubay Jenő tértől a Tavasz (ma: Bácska) utca vonalában a Jókay utcáig terjedő útszakaszra költöztetik, ahol a mai rendőrkapitányság helyén lévő üres teret is felhasználták. A Rákóczi Ferenc (ma: Palotás) téri piacot pedig kiköltöztetik a Rákos útra, az Arany János és a Wesselényi utca közti szakaszra, az út bal oldalára (sejtésem szerint ez a mai páros oldalt jelenti).

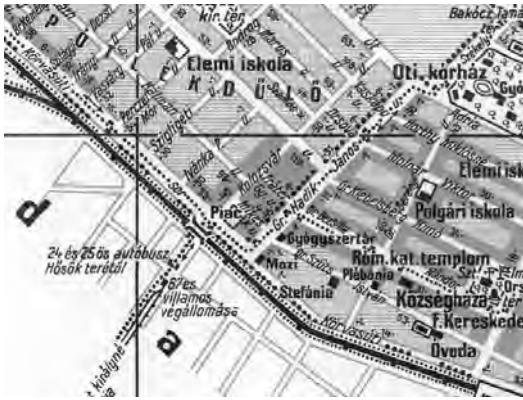
A Palotás téri piacról még annyi adalékunk van, hogy mielőtt 1908-ban Rákóczi Ferencről nevezték volna el, a Piac tér nevet akarták adni neki, tehát régóta működő piacról volt szó. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy a Hubay Jenő tér egyik népi elnevezése Piac tér volt, tehát nem csak 1924-ben működött ott piac, hanem jóval korábban is. De van Rákospalotán vásárcsarnok is, a MÁV-telepen, a Wesselényi utcában, ami szintén az 1920-as években épült fel.

1933-ban Szócs Áron képviselő – a háború utáni Rákospalota későbbi polgármestere, akit 2011-ben igen méltatlanul fosztottak meg utcanevétől – indítványozta, hogy az egyre inkább benépesülő

Pillanatkép a Rákos úti piacról: a háttérben látható Bezerédj Pál utca, balra húzódik a Rákos út, ami a képen nem látszik. A háttérben lévő bolt teljes felirata: Meinel Gyula, vagyis egy korabeli Julius Meinel-üzlet.

(FORRÁS: RÁKOSPALOTAI MÚZEUM)

A piac és környezete egy 1941-es helyi térképen

(FORRÁS: RÁKOSPALOTAI MÚZEUM TÉRKÉPTÁRA)

Pótlék-dűlő¹ nyissanak piacot. Ezt az ötletet Cserba Elemér polgármester azonnal felkarolta és támogatta, ki is küldött a helyszínre egy bizottságot, hogy térképezzék fel hol lehetne megnyitni a piacot. Az üres telkeket felmérve a Kolozsvár utcára esett a választás, ott adódott jó közlekedés mellett nagyobb, összefüggő, beépítetlen terület. A telkek tulajdonképpen üres házhelyek voltak, tulajdonosuk pedig csupa magánszemély, akikkel bérleti szerződést kellett kötni.

A piac nyitásának pontos dátumára több időpont is szóba jöhet: tudjuk, hogy már a nyitást megelőzően kiköltöztek oda árusok, tehát még engedély nélkül, de tulajdonképpen a városvezetés támogatásával megkezdődött a kereskedelem az új piactéren. Magát a bérleti szerződést a telektulajdonosokkal 1933. szeptember 1-jei dátummal kötötték, s ezt október 9-én hagyta jóvá a város tanácsulása. A piacnak tehát mai ismereteink szerint nem volt megnyitója, vagy más, ezzel kapcsolatos ünnepélyes aktus, egyszerűen szép lassan működni kezdett, aminek híre ment, és jöttek a vásárlók.

Eredetileg kicsit széthúzva, nem csak a Kolozsvár utca és Rákospalotai Körvasút sor sarkán, hanem feljebb, egészen a Tóth István utcáig tartott a piacterület – ne a mai vékony járdára tessenek gondolni, hiszen még nem járt villamos a Kolozsvár utcán! A piac neve a keresgélés időszakában

„Pótlék-dűlői-piac”² volt, a Kolozsvár utcai piac elnevezést már a bérleti szerződés megkötése, vagyis a nyitás után kezdték használni. De az ottlakók Vámi piacnak is nevezték, hiszen nagyon közel volt az Erzsébet királyné úti vámház. És hogy nézett ki ez a piac? Csupa por volt, mivel nem volt szilárd burkolat. Nem volt víz, sem illemhely. Hetente két napon, szerdán és szombaton működött hetipiac jelleggel.

A képviselőtestület a jegyzőkönyvek alapján nagyon elégedett volt, mert az első pillanattól kezdve volt elég árus, áru és vásárló is, s mint ahogy írták: „a vidéki kocsik is megállnak” – jelentsen ez bármit. Az infrastruktúra teljes hiánya azonban komoly gondot okozott, hiszen a burkolatlan útról és piacterületről a homok, por megtelepedett minden árun: a zöldségeket, gyümölcsöket porosan értékesítették, de megkeserítették az árusok, vevők életét is. Már az év novemberben foglalkozott a testület a kérdéssel: a Kolozsvár utca és a Bezerédj Pál utca burkolásáról kellett gondoskodni. Ez utóbbi utcácska nem a forgalom, hanem a Rákos úti piac szempontjából volt fontos. A Kolozsvár utcát az akkori Mikszáth Kálmán – ma: Reketytye – utcáig, a Bezerédj utcát pedig 125 méteres szakaszon Nonn Mihály vállalkozó közel 20 ezer pengőért vállalta leburkolni. Még azt is tudjuk, hogy a Kolozsvár utcának ez a szakasza trachit nyerskockával lett burkolva. A Rákos úti piac mellett pedig megnyílt Rákospalota talán első nyilvános illemhelye is, szintén a piac közelsége miatt. Annak, hogy a Kolozsvár utcai piacra nem terveztek vízőblítéses illemhelyet, két oka volt: az egyik bizonyára a két piac forgalma, jelentősége közti különbség, hiszen a Rákos úti nagyobb volt.

1 A Pótlék-dűlőnek a Széchenyi út alatti, a körvasútig terjedő részt nevezzük. Az 1920-as években például a Tóth István utca és a Széchenyi út között egy teljesen beépítetlen, még utcahálózat nélküli, lényegében szabadon álló földterület volt, a Tóth István utca alatt már a telekfelosztás megtörtént, de még kevés felépült házat láthatott, aki akkoriban arra járt.

2 A mai helyesírási szabályok szerint a Pótlék-dűlő írásmódja kötőjeles, a terület ugyanis nem számít önálló városrésznek, ez csak egy informális városrésze Rákospalotának. Amennyiben városrészi rangot kapna, akkor egybeírandó lenne, mint például a IV. kerületi Gubacsidűlő.

Felsővezetékek árnyékában: a Kolozsvár utca és mellette jobbkézre a piac 2013-ban

A másik pedig, hogy vezetékes vízszolgáltatás ekkoriban egyedül a MÁV-telepen volt, a nyilvános vécét pedig a Rákos út és Wesselényi utcák sarkán kívánták felállítani, a MÁV-val kötött szerződés alapján. Hogy más megoldás volt-e az 1930-as években – például emésztőgödör –, arról nem maradt fenn adat.

Mint írtuk, a piac területe a város vezetése által bérelt telkeken terült el. A bérleti szerződést Saáry István és Fehér Mária pesterszébeti, illetve Vermes József pestújhelyi lakosokkal kötötték 1933-ban, három éves időtartamra. Időközben Vermes feltehetően eladhatta a piac alól a telkét, mert három évvel később már Nadasdy János pestújhelyi lakos bukkan fel tulajdonosként. A két telek közül Saáry-Fehéréké 280 négyszögöles (kb. 1000 m²) volt, és évi 300 aranypengőt fizetett érte Rákospalota bérleti díjként, míg Vermes 200 négyszögöles (kb. 720 m²) telkéért évi 200 aranypengőt kapott.

A piac úgy tűnik beváltotta a hozzá fűzött reményeket, mert a bérleti szerződés lejártával a város a telkek megvásárlása mellett döntött. Addigra azonban a bérbeadók is felismerték területeik gazdasági jelentőségét, ezért nem tudott a város megegyezni velük a vételárban. Ekkor kis híján megszűnt a piac, a telektulajdonosok ugyanis a vásárlás

bár az iratok nem számolnak be erről konkrétan, de feltételezni lehet, hogy néhány hétig, hónapig a piac nem is működött.

Ekkor a város a kisajátítás mellett döntött, de mielőtt az eljárás befejeződött volna, mégis meg tudtak egyezni a tulajdonosokkal: Saáryék az eredetileg 280 négyszögöles telekért egy 200 és egy 177 négyszögöles telket kaptak és 2000 pengőt cserébe, Nadasdy pedig – Vermes utóda, akinek a 200 négyszögöles telkét bérelték – a Kolozsvár utcában kapott egy 164 négyszögöles telket, 950 pengő készpénzt, és az ingatlanokon lévő felépítmények bontásából származó anyagokat. Ez utóbbi megjegyzés is azt erősíti, hogy 1936-ban a piac működését fel kellett függeszteni: ha az ott lévő felépítményeket – melyek bizonyára árusítóbó-dék, esetleg kisebb raktárak lehettek – lebontották, akkor aligha zajlott árusítás a területen a vita hónapjaiban.

Így végül 1936-ra rendeződött a telkek sorsa, azok átkerültek Rákospalota tulajdonába. A piac működésének további története még kutatást igényel, cikkünkkel szeretnénk felhívni azok figyelmét, akiknek akár árusként, akár rendszeres vásárlóként emlékeik, fotóik, irataik vannak a piacról, keressék szerkesztőségünket, köszönettel veszünk minden kiegészítést. ■